

ניסן התשס"ז

בס"ד

קרבן מנחה

פרשת ויקרא

קרבו העולה:

1. ויקרא פרק א' ב' - ד'

ב דבר אל-בני ישראל, ואמרת אליהם, **אדם כי-יקריב מקם קרבן ליהוה מן-הבהמה, מן-הבקר ומן-הצאן,** תקריבו, את-קרבנכם.

ג **אם-עלה קרבנו מן-הבקר, זכר תמים יקריבנו;** אל-פתח אהל מועד, יקריב אתו, לרצנו, לפני יהוה. ד וסמך ידו, על ראש העלה; **ונרצה לו, לכפר עליו.**

2. רשי על "ונרצה לו לכפר עליו"

"ונרצה לו - , (תי"כ) על מה הוא מרצה לו א"ת על כריתות ומיתות ב"ד או מיתה בידי שמים או מלקות הרי עונשן אמור הא אינו מרצה אלא על עשה ועל לאו שנתק לעשה"

3. ויקרא פרק א' ו' - ט'

ו והפשיט, את-העלה; ונתח אתה, לנתחיה.

ז ונתנו בני אהרן הכהן, אש--על-המזבח; וערכו עצים, על-האש.

ח וערכו, בני אהרן הכהנים, את הנתחים, את-הראש ואת-הפדר--על-העצים אשר על-האש, אשר על-המזבח.

ט וקרבו וכרעו, ירחץ במים; **והקטיר הכהן את-הכל המזבחה, עלה אשה ריח-ניחוח ליהוה.**

4. רש"ר הירש על משמעות השם עולה

" עולה – רגילים לפרש "עולה" במונח "כליל": קורבן העולה כולו באש. אך כמעט ואין לכך סימוכין בשרש עלה. ... נשווה איפוא את שמות שאר הקורבנות: חטאת, אשם, שלמים, תודה, מנחה, כולם מורים על סיבת הקרבן ותכליתו, אף אחד לא נקרא על שם פעולה מיוחדת הנעשית בקרבן. משום כך נראה לנו, שעולה נובעת מן הצורך והשאפה לעלות ולהתקדם. ... אכן עולה מכפרת על עשה ועל לאו הניתק לעשה ... מכל מקום מביא העולה יודע שהוא נמנע מלמלא את חובתו, ותכלית העולה להזהיר ממחדלים בעתיד. אולם כל מילוי חובה הוא התקדמות חיובית, יש בו משום עליה בשלמות המוסרית, והוא צעד נוסף במעלות המוסר המביאות לידי קרבת ה'. קרבן העולה, הוא קרבן העליה וההתקדמות, ושם זה מבטא את עיצומו של הקרבן – את סיבתו ואת תכליתו."

5. סוגי קרבן העולה

ג **אם-עלה קרבנו מן-הבקר, זכר תמים יקריבנו;** אל-פתח אהל מועד, יקריב אתו, לרצנו, לפני יהוה.

ז **ואם-מן-הצאן קרבנו מן-הכשבים או מן-העזים, לעלה--זכר תמים, יקריבנו.**

יז **ואם מן-העוף עלה קרבנו, ליהוה:** והקריב מן-התררים, או מן-בני היונה--את-קרבנו

קרבן המנחה:**6. ויקרא פרק ב' פסוק א'**

א וַנִּפֹּשׂ, כִּי-תִקְרִיב קֶרְבָּן מִנְחָה לַיהוָה--סֵלֶת, יִהְיֶה קֶרְבָּנוּ; וַיִּצַק עָלֶיהָ שָׁמֶן, וַנִּתֵּן עָלֶיהָ לְבִנָּה.

7. רש"ר הירש על משמעות השם מנחה

"מנחה נזכרת גם מחוץ לתחום הקורבנות, וזו משמעותה ברב המכריע של המקומות: שולח המנחה מכיר בכך שהמקבל הוא אדון על גורלו. הוא מביע במנחתו את תלותו במקבל, והוא נכנע ומשתעבד למרותו. לפיכך זכאים אנו לומר, שזו גם משמעות קרבן המנחה"

8. חמשת סוגי קרבן מנחה:

- א. מנחת סולת: (א) וַנִּפֹּשׂ, כִּי-תִקְרִיב קֶרְבָּן מִנְחָה לַיהוָה--סֵלֶת, יִהְיֶה קֶרְבָּנוּ; וַיִּצַק עָלֶיהָ שָׁמֶן, וַנִּתֵּן עָלֶיהָ לְבִנָּה.
- ב. מנחת מאפה תנור – חלות: (ד) וְכִי תִקְרַב קֶרְבָּן מִנְחָה, מֵאֶפֶה תֵנּוֹר--סֵלֶת חֲלוֹת מִצֹּת בְּלוּלֹת בְּשֶׁמֶן
- ג. מנחת מאפה תנור – רקיקין: (ז) ... רִקִּיקֵי מִצֹּת מְשֻׁחִים בְּשֶׁמֶן.
- ד. מנחת מחבת: (ה) וְאִם-מִנְחָה עַל-הַמִּחְבֵּת, קֶרְבֶּנֶךָ--סֵלֶת בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן, מִצָּה תִהְיֶה
- ה. מנחת מרחשת: (ז) וְאִם-מִנְחַת מִרְחֶשֶׁת, קֶרְבֶּנֶךָ--סֵלֶת בְּשֶׁמֶן, תִּעָשֶׂה.

9. רש"ר הירש על משמעות קרבן המנחה

"נראה כבר בפסוק הראשון שהקמח הוא עיקר המנחה, ושמן ולבונה אינם אלא תוספת. מושג היסוד של המנחה תלוי איפוא בקמח, ואילו השמן והלבונה רק מגוונים מושג זה. אין צריך להוכיח, שקמח הוא סמל למזון, והוא מייצג איפוא את כל הנכסים, שקיומו של אדם תלוי בהם. נמצאת זאת משמעות הקמח הקרב במנחה לאות כניעה. המקריב תולה את התנאי לקיומו בידי זה שהמנחה הוגשה לו. אם נוסף שמן לקמח הרי כאן "שמנה לחמו" או בלשון כוללת יותר "שמן חלקו". כנגד זה הלבונה היא מסמני הקטרת, והיא נותנת ריח טוב, היא מוסיפה איפוא שביעות רצון. ואין זו תוצאה ישירה של המזון והעושר – אלא הרי כאן ברכה לעצמה. כי יש אדם אשר "שמנה לחמו" ואף על פי כן אין הוא שמח בחלקו. ..."

10. שמות פרק ט"ז

טז זֶה הַדָּבָר, אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה, לְקַטֹּף מִמֶּנּוּ, אִישׁ לְפִי אֶכְלוֹ: **עֵמֶר לַגְּלֵלֹת**, מִסֹּפֶר נַפְשֹׁתֵיכֶם--אִישׁ לְאִשׁוֹ בְּאֶהְלוֹ, תִּקְחוּ. **לו וְהַעֲמַר, עֲשֵׂרִית הַאִיִּפָה** הוּא.

11. רש"י שמות ט"ז ל"ו:

"עשירית האיפה... - והוא שיעור לחלה ולמנחות".

קרבן השלמים:**12. ויקרא פרק ג' פסוק א'**

(א) וְאִם-זֶבַח שְׁלָמִים, קֶרְבָּנוֹ--אִם מִן-הַבָּקָר, הוּא מִקְרִיב, אִם-זָכָר אִם-נִקְבָּה, תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ לִפְנֵי יְהוָה.

13. רש"ר הירש על משמעות הביטוי "זבח שלמים"

"מחוץ למסגרת הקורבנות עיקר משמעות "זבח" היא סעודה. בדרך כלל סעודה הנאכלת בחבורה. "זבח" האמור בקורבנות סמוך על פי רב לשלמים. ומכאן גם משמעות "זבח" סתם, הוא מציין בדרך כלל אותם קורבנות הנאכלים על ידי הבעלים מחוץ לעזרה. זבח הוא איפוא הניגוד של עולה, שהיא קריבה כולה במזבח, ומכאן הצירוף "עולה או זבח", "עולותיכם וזבחיכם" ועוד. ...

שלמים – "שלם" מתאר מצב שאין בו חסרון. כך "אבן שלמה" ועוד. וזו גם משמעות "שלם" האמור על האדם, הוא מתאר מצב, שהאדם לא יחוש בו חסרון מכל בחינה, דבר לא יחסר לו בכל מקום ובכל ענין הקשור עימו, כך "ויבא יעקב שלם". "שלם" הוא איפוא מצב יחסי, תחילה הוא מציין את מצבו של החפץ ביחס לחלקיו, כן הוא מתאר את מצבו של האדם ביחסן לסביבתו ולענייניו. אך לפרקים נדירים אין הוא מתאר את מצב האדם – אלא הוא מתאר את סביבתו וענייניו, שלמים הם ביחס אליו – שהרי הוא שלם ביחס אליהם, כך "האנשים האלה שלמים הם אתנו" אין הם מתייחסים אלינו כך שיחסר לנו דבר בעיניים. במצב של שלום, אין דבר מתמלא מחסרון חברו – אלא הדברים משלימים זה את זה. ... עתה קרבן השלמים נובע מתוך הרגשת שלמות. קרבן עולה מבקש את קרבת ה' על יסוד הצורך בקידוש המעשים, קרבן המנחה מבקש את קרבת ה' – תוך השלטת רצון ה' על נכסי הקיום והאושר, ואילו קרבן השלמים מבקש את קרבת ה' – על יסוד שביעות הרצון שאין בה תחושת חסרון, להשלמתה חסרה רק קרבת ה' – והיא המתבקשת בקרבן זה שלמים הם שיא השקפת החיים היהודית. לא בעצב, אלא בשמחה ימצא הגשר אל ה', ושמחת החיים באור פני ה' היא עבודת ה' שלמה. מקריב השלמים מבקש את ה' – ולא מבקש דבר מידיו, שהרי אין הוא חסר דבר...."

14. סוגי קרבן השלמים

א וְאִם-זָבַח שְׁלָמִים, קִרְבָּנוֹ--אִם מִן-הַבֶּקֶר, הוּא מִקְרִיב, אִם-זָכַר אִם-נִקְבָּה, תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ לְפָנֵי יְהוָה.
ו וְאִם-מִן-הַצֹּאן קִרְבָּנוֹ לְזָבַח שְׁלָמִים, לִיהוָה--זָכַר אוֹ נִקְבָּה, תָּמִים יִקְרִיבֵנוּ.
ז אִם-כֶּשֶׁב הוּא-מִקְרִיב, אֶת-קִרְבָּנוֹ--וְהִקְרִיב אֹתוֹ, לְפָנֵי יְהוָה.
יב וְאִם עִז, קִרְבָּנוֹ--וְהִקְרִיבוּ, לְפָנֵי יְהוָה.

מיקומו של קרבן מנחה:

"כי" ו"אם"

15. פרשת משפטים - שמות כ"א, ב'-ו':

"כי תקנה עבד עברי - שש שנים יעבד ובשבעת יצא לחפשי חנם :
אם בגפו יבא - בגפו יצא ;
אם בעל אשה הוא - ויצאה אשתו עמו :
אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות - האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו :
ואם אמר יאמר העבד...".

16. ויקרא פרק א', ב'-ד':

"...אדם כי יקריב מכם קרבן לה' - מן הבהמה, מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם :
אם עלה קרבנו מן הבקר...
ואם מן הצאן קרבנו, מן הכשבים או מן העזים לעלה...
ואם מן העוף עלה קרבנו לה'...".

ויקרא פרק ג' א'-ז':

"ואם זבח שלמים קרבנו -
אם מן הבקר הוא מקריב...
ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לה'

17. הפתיחה לקרבן מנחה מול הפתיחה לקרבן העולה

"ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' - סלת יהיה קרבנו". (ב', א)

"אדם כי יקריב מכס קרבן לה' - מן הבהמה, מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם". (א', ב)

18. שאלתו התשיעית של האברבנאל בפרשתנו:

"למה זה זכרה התורה דיני המנחה ומיניה קודם השלמים, כי בהיות השלמים מן הבקר ומן הצאן - היה ראוי שיהיו בצוואה קודמים למנחה!"

19. יהושע כ"ב, כ"ג

"...ואם להעלות עליו עולה ומנחה, ואם לעשות עליו זבחי שלמים..."

אופייה של המנחה

20. מנחת חינוך של כהן - ויקרא ו' פסוקים ט"ו-ט"ז

"חק עולם לה' כליל תקטר: וכל מנחת כהן - כליל תהיה לא תאכל".

21. אכילת כהנים את המנחה - ויקרא פרק ב' פסוק ג'

"והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי ה'".

22. תשובת האברבנאל (אברבנאל ב', א)

"והנה נזכרו המנחות קודם השלמים לשני טעמים: כדי לסדר מדרגות העולות... ויען היתה המנחה מכללם, לכן אחרי שזכר עולת הבקר היותר משובחת, ועולת הצאן שהיא במדרגה אחריה, ועולת העוף שהיא אחריה - זכר המנחה שהיא גם כן עולה ומדרגתה אחרי עולת העוף, כי החי מאיזה מין שיהיה הוא משובח מהצומח. אמנם השלמים לא היו עולה, ולכך נזכרו באחרונה"

23. רש"י - ויקרא פרק ב' פסוק א' על ההבדל הזה בין הפתיחות לפרשת העולה ולפרשת המנחה:

"מפני מה נשתנית מנחה שנאמר בה 'נפש' אמר הקב"ה: מי דרכו להביא מנחה - עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני". (מנחות ק"ד ע"ב; וכן רש"י ב', א)

24. רש"ר הירש על ההבדל בין הפתיחות לפרשת העולה ולפרשת המנחה:

"על פי זה תובן הלשון המיוחדת הפותחות את הפרק על קרבן המנחה 'ונפש כי תקריב'. בקורבנות הדומים - עולות בהמה ועוף - הרי הדם הנפש קרב על המזבח, וכך מושגת קרבת ה'. כי הנפש עצמה היא הקרבן, והיא קרבה אל פסגת יעודה. ואילו במנחה הנפש אינה קרבה אלא מקריבה, ולא את עצמה היא מקריבה אלא את רכושה. הנפש מבטאת את שאיפתה לקרבת ה', על ידי הגשת מנחה לאות השתעבדות - הוה: 'ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה'".